

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK

DE ENGELSCH E SCHEPEN

Ja... de toestand was ernstiger dan men wist, toen vluchtelingen te Nieuwpoort meldden, dat de vijand met een grootte macht te Slijpe en Sint Pieters Kapelle was. Wij hebben nu de eerste krijgsbedrijven gevolgd te Dixmuiden, aan den linker vleugel, bij Beerst, Keiem, Mannekenvere, in 't centrum, maar ook aan de uiterste rechterflank

voor Nieuwpoort, bij Lombardzijde, ontbrandde de strijd.

Nele en Jeanne, de dienstmaagd der De Wulfs, hadden de oude vrouw Van Male naar den kelder gebracht. Het onderaardsch verblijf werd door drie kaarsen in een zwaar koperen kandelaar uit 't salon verlicht en bij elke beweging zweefden zware schaduwen op

de dikke, grauwe muren. Nog eenige burgers hadden hier een toevlucht gezocht en men voelde zich veiliger met meerderen te zamen.

De kanonnen huilden nu onafgebroken, en eensklaps hoorde men een slag zwaarder dan alle voorgaande, gevolgd door een langdurig gerol. De gansche woning zuchtte boven de verschrikte lieden, een deur sprong open en de ramen rinkelden als bij een geweldige windvlaag.

— Wat kan dat zijn! zei Wannes Dhooge, een vluchteling uit Oostende, die gezworen had niet verder heen te zullen trekken dan het Belgisch leger. Ik moet dat weten, vervolgde hij... Hoor nog zoo'n gebrul, lijk de leeuw, dien ik eens te Antwerpen in den die-rentuin zijn muile hoorde open doen.

— Peins toch op uw leven! waarschuwde Nele...

Maar Wannes stoot al de steenen trap op. Vijf minuten later was hij daar terug, daalde in drie, vier sprongen de treden af en schreeuwde opgewonden:

— Goed nieuws, heel goed nieuws, de Engelschen zijn daar!

— Te Nieuwpoort? Monk het.

— Op zee, menschen, met hun schepen en bijzonderlijk met hun kanonnen...! Hoor daar gromt er weer een... Ha, de Duitschman die zoo'n bal tegen zijn vestje krijgt, zal van geen gloria, victoria meer zingen! Ja, ze liggen op zee... en de Djek heeft de sterkste vloot van de wereld, vergeet het niet!

— En schieten ze nu op de Duitschers? vroeg er een uit de groep.

— Ha, van eigen! Ons zullen ze niet bombardeeren! Ze geven katoen al over Westende weg, naar de kanten van Slijpe, waar de sloeber zit! Die wordt dus van twee zijden bepoeierd, van zee en van land! Ze zullen hem leeren vooruit te trekken! Nu mogen we gerust zijn! Mijn vrouwtje wilde me weg hebben, omdat de ronk gaat, dat de Duitscher 't mannenvolk meedoet en al voren steekt, als hij niet vooruit gaat, en zij zou op 't huis letten. Maar 'k heb 't bij mijn ziele gezworen, dat ik niet verder ga dan ons legertje en 'k ben wel zeker, dat ik morgen weer gerust te Oostende bij wijveke en jongens zit. Hoor maar... boem... 't zijn

schoten met een langen staart dat!

Eensklaps was er groot vertrouwen onder al deze menschen gekomen en sommigen lachten met de burgers, die veel te vroeg gevlucht waren.

— De overheid wist wel, wat ze deed, als ze ons vroeg van te blijven, zei Nele en weer dacht ze aan Jan Turpin, en ze gevoelde zich fier tot de dappere vrouwtjes van Nieuwpoort te behooren, die ook nu, meer dan vier eeuwen later, naar de vermaning van de magistraten luisterden en denzelfden geest bleken te bezitten, als welke in 1489 de veste redde.

Weer kwam een burger binnen.

— Om de liefde Gods, laat mij hier wat zitten! smeekte bij.

— Maar zeker, mannetje, ge zijt hier welkom, er is toch plaats genoeg, sprak Jeanne op vriendelijken toon. Hier zijt ge gerust tegen al de vlagen van boven.

De vreemdeling liet zich met een zucht op een kist neervallen en hernam:

— Is een mensch nu een doolaard, ha! Ge weet niet waar loopen met dien verdoemden oorlog, en ik peinsde uit 't gevaar te vluchten en 'k trok er rechte in!

— Gij zijt van den Poperingschen kant, beweerde Wannes. Ik hoor het aan uw sprake. Mijn vrouw is ook van daar.

— Ik kom van Westoutre

— Vluchten ze daar ook? En nog wel naar Nieuwpoort!

— Och zwijg! Ik ben al eenige dagen op den dool en nu zeggen ze, dat het hier slechter is dan te Westoutre, waar we den Duitschman al gezien hebben maar hij moet teruggeslagen zijn!

Over een week of zoo... ik weet niets meer van den tijd... kwam de vijand al met een keer op de parochie. We waren juist aan den hommelpuk bezig en we hadden dus veel volk op de streek. De sjampetter was uitgezonden om al de menschen — want er zitten nog al rare gasten onder de plukkers — tot kalme te vermanen. De een had al gezeid: « De eerste Duitschman dien ik zie, is voor mij » en de ander: « Ik wil er toch minstens een half dozijntje omverre blazen ».

— Ja, ja, al dapperheid met hun muile! meende Wannes.

— 't Is waar... maar allah, er moest er nu eens een geweest zijn, die zijn kop uitwerkte, wat zou 't dan geworden zijn?

— Moord en brand!

— Natuurlijk en daarom ging onze sjampetter rond. En zie, hij botste zelf op de bende Duitschmans, die hem voor een soldaat aanzagen met zijn groene veste en zijn broek met rooden band. « Ik Ben de veldwachter », zei hij, en om het te bewijzen toogde hij heel preutsch zijn revolver. « Zie maar » riep hij, « al de menschen hebben hun wapen moeten indragen, maar omdat ik de veldwachter ben, heb ik mijn pistool mogen houden ». Hij had nog niet gedaan met zijn uitleg te geven of ze snakten hem vast en deden hem mee naar de parochie. Ze bonden hem daar aan het kerkhek en onder de oogen van zijn vrouw en kind schoten ze hem dood!

— Och, Heere toch! kloeg een der vrouwen in den kelder.

— 't Is dus waar, dat het zulke sloebars zijn, merkte een ander op.

— Dat heb ik met mijn eigen oogen gezien, hernam de verteller, en ik was zoo van benauwdheid gepakt, dat ik weggelopen ben, zonder te weten of te vragen al waar. Ik trok eerst naar Ieperen, dan naar den zee kant... en nu kom ik van Oostende. Die duivels zitten overal.

— Wanneer zijt ge van Oostende vertrokken?

— Zondag, maar te Lombardzijde moest ik ook al in een kelder duiken voor 't geschut en nu ben ik tot hier gesukkeld en ik zal God en al zijn Heiligen op mijn knieën danken, als ik nog veel verder zal zitten, want 'k wil geen Duitschman meer voor mijn oogen zien.

— Eh wel, vent, dan moet ge niet vender meer vluchten, verzekerde Wannes. Morgen gaan we allemaal naar ons eigen huis! De Engelschman is daar en 't zijn geen klakkebuizen die hij mee heeft.

Zoo luisterde en wachtte men. Wannes ging uit om eten en kwam met brood terug. Boter, ham, kaas en andere levensmiddelen waren er in den rijk voorzienen kelder van De Wulf genoeg, want de bemiddelde burger,

die wel op een duren tijd, maar op geen vlucht gerekend had, was een der zelfzuchtigste opkoozers geweest.

De groep vermeerderde altijd; eenige soldaten, die in den kelder hun gading waren komen zoeken, en aldus het verblijf kenden, brachten er dompelaars, die te Nieuwpoort niet thuis hoorden en in hun vlucht door het geschut verast werden.

Nele gevoelde diep medelijden met een meisje, dat haar ouden vader meevoerde en groote bezorgdheid voor hem toonde... 't Was immers een geval als 't hare, een voorbeeld ook van kinderlijke trouw en liefde.

— Wij zijn al van 't laatst van September op den dool, vertelde het meisje, dat Mathilde Deleeuw heette. Wij woonden op een hoeve aan de Nethe bij Duffel, tusschen Mechelen en Antwerpen. Mijn moeder is ongelukkig.

— Zij is niet bij u!

— Moeder was al eenigen tijd niet goed in 't hoofd. Mijn broer is een der eersten bij Luik gesneuveld..., een andere broer werd door de Duitschers vermoord... Dat was te Hofstade, waar hij werkte... Ze hebben hem vastgepakt en in een brandend huis gesmeten!

— Is dat dan allemaal waar van die wreedheid!

— Of 't waar is! Zoo kwam mijn tweede broer aan zijn einde... O, er is te Hofstade nog veel meer gebeurd! Ze hebben er een jonkman de polsen afgesneden, een mulder ook in de vlammen gegooid... en dan te Elewijt, Sempst, Eppegem...

— Er waren hier vluchtelingen van ginder..., maar...

— Gij meende, dat ze overdreven. De menschen geloofden het niet... 't Was ook zoo wreed, 't was haast om niet te gelooven... maar 't is dan toch de waarheid! En moeder is in haar hoofd geraakt en we moesten haar naar het gesticht van Duffel doen...

— Een krankzinnigengesticht?

— Ja... Maar Duffel werd ook beschoten en al de menschen sloegen op de vlucht. Wij bleven zoo lang mogelijk, omdat de zinneloozen nog in het klooster waren.

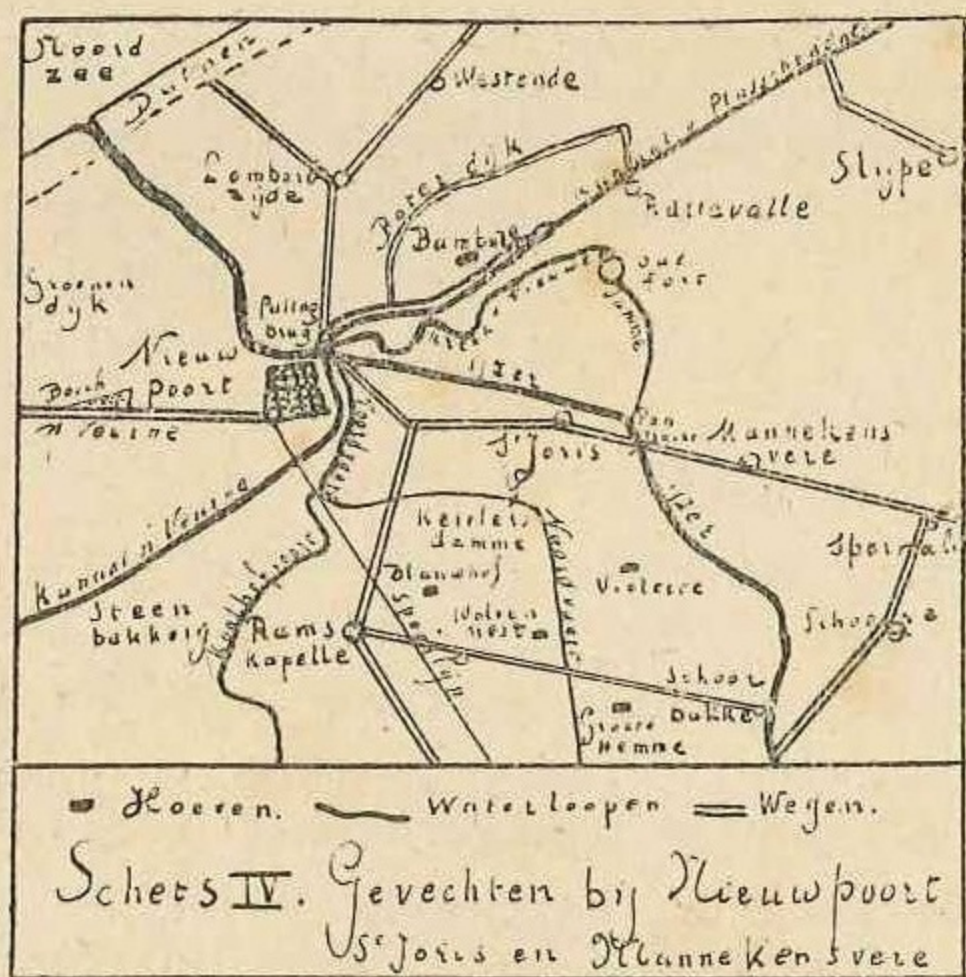
— Konden die dan niet vertrekken?

— 't Was of men ze vergat! Ze za-

ten met zes honderd in de kelders en de granaten sloegen in 't ronde de huizen aan brokken. Eindeindelijk kwam er een trein om al die menschen te halen, maar hij kon niet meer tot de statie rijden van het geweldig bombardement en bleef in het veld staan. Al die zeventhonderd zinneloozen moesten daar naar toe, meer dan een kwartier verre. De meesten gingen gewillig, anderen zaten in een dwangbuis, maar er waren er ook, die meegesleurd of door soldaten op den rug gedragen moesten worden, en dan sloegen en stampten en beten... Er werd juist geweldig geschoten en velen lachten om al dat gehuil en gesis en de zware slagen. Mijn moeder hing aan mijn arm... Ze was veel erger geworden.

— Och, Heere toch! zei Nele, voll deernis. Wat een mensch al tegenkomt!

— Ze vroeg altijd maar, waar mijn

broers bleven! Wat konden we anders doen, dan moeder in het gesticht te laten? Ze zijn nu allen te Hoogstraten op het kasteel 1). Bovendien mochten wij als burgers niet meer naar Antwerpen... Ze voerden ons naar Gent. Duizenden menschen van de kanten van Antwerpen waren op de vlucht. Van Gent dompelden we naar Oostende en nu zitten we nog eens midden in den oorlog!

— 't Zal hier niet lang meer duren, troostte Nele. De Engelschman komt ons helpen. En men verwacht ook de Franschen.

— Och juffrouw, we hebben dat zoo

1) Dit alles is natuurlijk naar waarheid verteld.

dikwijls gehoord dat het zou veranderen... Maar 't sloeg toch altijd tegen... We hebben menschen van Luik zien vluchten, die van Mechelen en den omtrek, dan van Antwerpen... en nu is het hier ook zoo.

Ja deze kelder was als vele anderen een vereenigingspunt van allerlei ellende. Twee maanden en half woedde de oorlog en van Luik, Leuven, Mechelen, Aarschot, van gansch België door, waren nu hier in 't uiterst hoekje van Vlaanderen de getuigen van het gezamenlijk leed.

Stilaan viel de avond. Nele wilde toch even wat lucht scheppen, want het was in den kelder benauwd geworden. Grootmoeder sliep en Mathilde Deleeuw zou wel even op haar letten. De beschieting was nu kalmer geworden, zweeg zelfs, als rustten de kanonnen van hun geweld.

Het meisje schrok toen ze buiten de woning trad. Veel huizen waren reeds getroffen, en in de straten lagen hier en daar groote kuilen tusschen hoopen steenen, kalk, glas, brandende of smeulende balken. Rook walmde rond, pijnigde de oogen, beet in de keel.

Soldaten brachten op berrie's gewonden aan, en Nele zag boven de beslijkte met bloed besmeurde uniformjas bleeke wezens met gesloten oogen. En soms ook was een gezicht geheel omwonden, maar het wit van 't linnen verdween onder vurig rood. Strijders hinkten voorbij, den arm in een verband, en ze zochten nu en dan steun aan een muur, een paal en sukkelde weer verder...

Opnieuw renden vluchtelingen aan.

— 't Is al op Lombardzijde! riep er een... De parochie staat in brand!

— Kom hier binnen! noodigde Nele, en ze wees naar den kelder.

Sommigen gingen er heen maar anderen hadden nog geen rust en snakten er naar om verder te zijn uit deze hel.

Nele bleef buiten. Weer kwam er een groepje gewonden.

— 't Is toch wel wreed van die arme jongens, hé, zei een vrouw tot haar. Ze brengen ze bij Pito Dumon.

— Op de Westlaan?

— Ja... Daar worden ze verbonden. Och, Heere toch... 't is of de wereld vergaat!

En 't menschje stapte hoofdschuddend verder.

Nele wandelde een eindje voort. Ze wilde de verwoesting zien... 't Was haar stad toch, die hier lag te sterven, en men vlucht niet van 't krankbed heen, waar een geliefde in zijn uiterste steent en zucht.

— Zou ons huizeke er nog zijn? mompelde het meisje.

Ze ging er heen, haastig, gejaagd, gehoozamed aan een onweerstaanbaren drang. Plots stond ze verschrikt stil. Ze had nu den blik op den omtrek. Overal woedde het vuur, overal laaiden de vlammen; ze likten den hemel, ze kronkelden boven Lombardzijde en Westende, boven den Bamburg en Schuldabeurze, boven 't oud fort en Rattevalle, boven St-Jonis en Mannekenvere, boven Schoorbakke en Schoore. Een roode gloed waaruit vurige tongen sloegen, overal waar ze keek: kerken, hoeven, molens, scholen, mijten, alles brandde door moedwil of geschut.

— Och Heere, is dat oorlog... is dat oorlog! snikte Nele. O, ons arm Vlaanderen... onze schoone streke...!

Zwaar en indrukwekkend rees daar de Tempelierstoren op, kloek, onverstoortbaar, onbeweeglijk in al dit geweld. Van veel was hij getuige geweest, al die eeuwen door, dat hij tijd en storm, en oorlog trotseerde. Maar was het wel ooit zoo erg geweest als nu? En zou hij zelf dezen wilden orkaan overleven? 't Huizeke stond er nog, maar een shrapnell had het eens zoo vriendelijk hoveke omgewoeld, de laatste bloemen afgeknakt en versmetterd, al de ramen uitgeslagen, de deur ingebeukt, het dak van zijn pannen ontbloot.

— God zij geloofd, dat we weg waren! mompelde Nele, en ze voelde dankbaarheid jegens Maarten De Wulf om zijn goeden raad en vriendelijk aanbod.

Ze keerde terug... En toch was ze tevreden niet gevluht te zijn... Ze kon zoo moeijik scheiden van Nieuwpoort... Ze voelde het, als ze vertrok, dat ze nooit, neen nooit meer haar stedeke zou terugzien, want 't was veroordeeld te sterven, af te brokkelen in gruis en stof.

Aan de kerk hoorde ze een burger tot een groepje zeggen:

— We moeten niet meer vluchten, 't is uit met al 't kwaad van den Duitschman... Hij is teruggeslagen...

En de man vertelde dat de raadsheer Huyghebaert naar het Groot Hoofd-kwartier over den toestand getelefooneerd en de overheid geantwoord had, dat men het puin wegruimen en de gaten vullen moest, want dat het bombardement gedaan was...

— God zij geloofd, zei Nele, toen ze dilt goed nieuws hoorde. Nieuwpoort zal toch niet geheel verloren gaan.

Ze liep vlug eenige straten door, om de schade te zien...

Op de Westlaan trilde ze van deernis... Daar zat aan het huis en de werkplaats van Dumon een lange rij van soldaten..., allen gewond, gehuld in hun jas, verbonden met een doek, een stuk sluns, een das... Sommigen kreunden, anderen beten op de tanden om hun smartkreten te verdooven; de meesten zwegen en staarden als wezenloos voor zich uit... Die gekwetsten moesten hun beurt afwachten, om verzorgd te worden, want daar binnen waren de kamers vol, en hadden de dokters het druk, geholpen door de juffers Krop en Teirlinck, en Dumon zelf, die verheven toewijding toonden...

Wat tooneelen! Soldaten met gapende wonden in borst of buik, met afgerukte ledematen, met uiteengereten geelaat...

En telkens plonsde dokter Van Uffel zijn arm in een emmer water om het bloed af te spoelen... Maar hij behield zijn kalmte en moedigde de ongelukkige martelaars door een blijmoedig en hoopvol woord aan...

Aangrijpend waren de vragen, die de lijders tusschen onderdrukte smartkreten stelden...

— Dokter, zal ik nog genezen?

— Dokter, zal ik mijn vrouw en kinderen nog terugzien?

— Zal ik nog kunnen gaan?

En hij stelde allen gerust en loog om bestwil, om al die verminkte, verbrijzeldde jongens en mannen, al die martelaars op te monteren en zedelijke kracht te schenken, welke ze in hun wreed geschonden lichaam zoo noodig hadden...

De verbonden patienten werden naar de tram gedragen en telkens reed deze met zijn droevigen last naar Veurne...

En uit de rij wachtenden, kwamen dan anderen naar binnen; doch al maar door vloemde de stroom aan, ginds van Lombardzijde en den Boterdijk, van het bloedig slagveld over de bruggen... Men droeg bewusteloozen op berrie's, op planken, op vensterblindes.

Plots hoorde Nele wilde kreten. Een soldaat werd door twee strompelende makkers meegeleid; zijn oogen rolden wild in de kassen... Hij trachtte zich telkens los te rukken, en tierde en vloekte kwaad, maar op een vriendelijk woord, stapte hij dan weer gedwee mee, en lachte...

— Een zinnelooze! dacht Nele en ze huiverde van ontzetting, maar bewonderde de gezellen, die ofschoon zelf gewond nog al dat medelijden toonden

voor een, die ongelukkiger was dan zij.

Het meisje spoedde zich naar den kelder... Daar had men het goede nieuws ook vernomen, en velen, die onder het geschut, gezworen hadden bij de eerste klalmte te vluchten, waren thans naar huis teruggekeerd, in 't zeker gevoel dat het ergste oorlogswedgeleden en de vijand voor goed afgetrokken was.

— Grootmoeder en wij allen kunnen van nacht boven slapen, zei Nele tot Jeanne.

— O, ja... ik verlang ook uit dien benauwelijken kelder te zijn.

En niemand vermoedde, hoe het slechts een stilte was voor een hevigen storm.

HET BLOEDIG IJZERLAND

DOOR

A. HANS

EEN GEZICHT OP DE VOORMALIGE SAKEN TE NIEUWPOORT

MET DOORSNIFFEN VAN FRIGATELEERD IN HET «NEMANDELAND»

Uitgever J. HOSTE, 36, St-Pieterstraat, Brussel